

Territóriumtartó fajok

Ezeknél a fajoknál az ún. territóriumterképezés klasszikus módszerét alkalmazzuk. Ez abból áll, hogy a mintaterületünkről részletes, 1:10.000 vagy 1:25.000 méretarányú térképet kell beszerezni, és ezekről annyi másolatot készíteni, ahány látogatást tervezünk a területre. A területet minden egyes alkalommal lehetőleg teljes egészében járjuk be, az útvonalat változtatva, és az egyes fajok megfigyeléseit a térképészre rögzítjük. Célszerű minden egyes megfigyelésnél külön jelölni minden egyes, fészkelésre utaló viselkedést (pl. éneklőhím, nászrepülő pár, territóriumharc, fészkekanyaggal repülő hím, etető tojó, fészkek fiókákkal stb.). Ezekre speciális jelöléseket alkalmazhatunk, néhány ilyen általános jelölést a Függelék tartalmaz. A fajneveket is célszerű rövidíteni, erre a célra akár a magyar, akár a latin neveket használhatjuk, fontos, hogy egyértelmű legyen és egy kis kód-szótárt készítsünk jelöléseinkről! Az egyedek vagy fészkek észlelési helyét a térképen a lehető legpontosabban rögzítsük. Ebből a célból igyekezzünk mindig tereptárgyakhoz, jól azonosítható pontokhoz, vagy mesterséges jelölésekhez bemérni a saját helyzetünket és az észlelt madarak helyzetét. Így minden egyes megfigyelési napról lesz egy térképészünk, az egyes fajokra vonatkozó információkkal együtt.

Egy mintaterületet a fészkelési időszak alatt legalább 5-8 alkalommal járunk be. Ez a szám a felméréndő fajok fészkelési ideje és a minimálisan megkövetelt megfigyelési adatszám függvényében változhat. Az egyes megfigyelési napok között legalább 1 hét különbség lehet, az ennél gyakoribb észlelések csak kiegészítő jellegűek legyenek. Ez azért fontos, mert számos vonuló madár fészkelésre utaló viselkedést mutat vonulás közben is, akár 1-2 hétig is, így ha ebben az időszakban túl sűrű megfigyeléseink vannak, akkor megeshet, hogy fészkelő párként különítjük el.

AZ ADATOK ÉRTELMEZÉSE

A fészkelési időszak végén minden megfigyelésünket rendszerezzük. A legnehezebb annak megállapítása, hogy tulajdonképpen hány fészkelő pár is van a területen az egyes fajokból.

Döntő szempont, hogy minden megfigyelő azonos szempontok szerint értékelje az adatait, hogy az eredmények összehasonlíthatók legyenek egymással. Ezért olyan pontosan kövessük a megadott ajánlásokat, amennyire csak lehet. Természetesen az egyes fajcsoportokra más követelmények vonatkoznak.

Territoriális fajok

Ezeknél a fajoknál az egyes terepi napokra vonatkozó térképészleteken szereplő adatokat a fészkelési időszak végén a következőképpen összesítjük: minden egyes fajra, ahol egynél több egyedről vannak megfigyeléseink, fajtérképet készítünk. Egy térképészletre pontosan átmásoljuk az illető faj összes megfigyelését az egyes terepnapokon készült térképészletekről, úgy, hogy az első terepnapon levő megfigyeléseket A-val jelöljük, a második napon levőket B-vel és így tovább. Fontos, hogy az egyes megfigyeléseket egymástól legalább egy hét válassza el! Az egymáshoz legközelebb eső, különböző jelölésű pontok alkotnak ideális esetben egy-egy territóriumot. Ezeket összeszámolva kapjuk a területen feltehetően költő madarak számát. Azt, hogy legalább hány elkülönült megfigyelés kell egy "territórium" meghatározásához, a Táblázat adja meg.

Egyes fajoknál egyetlen, fészkelésre alkalmas élőhelyen történt megfigyelés is elegendő lehet (pl. réti fülesbagoly). Ezeket a fajokat szintén a Táblázatban találhatjuk meg.

Néhány fajnál különös figyelmet kell fordítanunk a késői vonulóakra ezeknél különös gonddal ügyeljünk arra, hogy csak a ténylegesen költő egyedeket vegyük számba. Ehhez segítséget nyújthatnak saját tapasztalataink vagy mások korábbi tapasztalatai.

Táblázat (kivonat):

Faj	Megfigyelési időszak	A minimális megfigyelések száma:
Fehérhátú fakopáncs	03.15-06.15	2
Fekete harkály	03.15-06.15	2
Kis fakopáncs	03.15-06.15	2
Közép fakopáncs	03.15-06.15	2
Szürke küllő	03.15-06.15	2
Zöld küllő	03.15-06.15	2
Nyaktekerecs	03.15-06.15	2
opcionális fajok		
Kis légykapó !	05.15-06.30	2
Örvös légykapó !	04.20-06.20	2
Kék galamb	03.10-06.30	2
Erdei szürkebegy	04.01-06.15	2
Hegyi fakusz	04.01-05.31	2
Rövidkarmú fakusz	04.01-05.31	2
Hegyi billegető	04.01-06.30	2
Fenyvescinege	04.01-05.31	2

Kód	Magyarázat
EP, EP♂, EP♀	Erdei pinty észlelése, a kor, nem és madaraik. számának megadásával.
3EP juus, EP♂/♀	EP egy pára t jelöl; 2EP két pár együttes jelenlétére utal.
VB csal	Fiatal vörösbegy szülőkkal
<u>VB</u>	Hívó vörösbegy
<u><u>VB</u></u>	Ismételten hívóhangot vagy vészhangot adó (nem éneklő) vörösbegy, amely erősen territórium tartásra utal.
(VB)	Éneklő vörösbegy
VB VB	Két vörösbegy közötti territórium harc.
* VB	Vörösbegy lakott fészke, ne jelöljük az üres fészkeket, amely önmagában nem jelez territóriumot.
☒ KC	Kék cinege fészkelés mesterséges fészkelőhelyen (pl. fészekodú).
* BB ül	Fészken ülő öreg barázda billegető.
BB any.	Fészekanyagot hordó barázda billegető.
BB tápl.	Táplálékot hordó barázda billegető.

A madarak mozgásai a következő jelekkel szemléltethetők:

- ZÖ →	Hangot adó zöldike átrepül (csak. reptében észlelve)
(ZÖ) →	Éneklő zöldike, éneklés után elrepül (nem látni hová)
→ FR ♂	Hím feketerigó repül és leszáll (reptében pillantjuk meg)

A következő jelek azt jelzik, hogy az észlelések különböző vagy ugyanazon madarakhoz tartoznak. Ezek pontos használata lényeges a különböző territóriumok helyes elkülönítésénél.

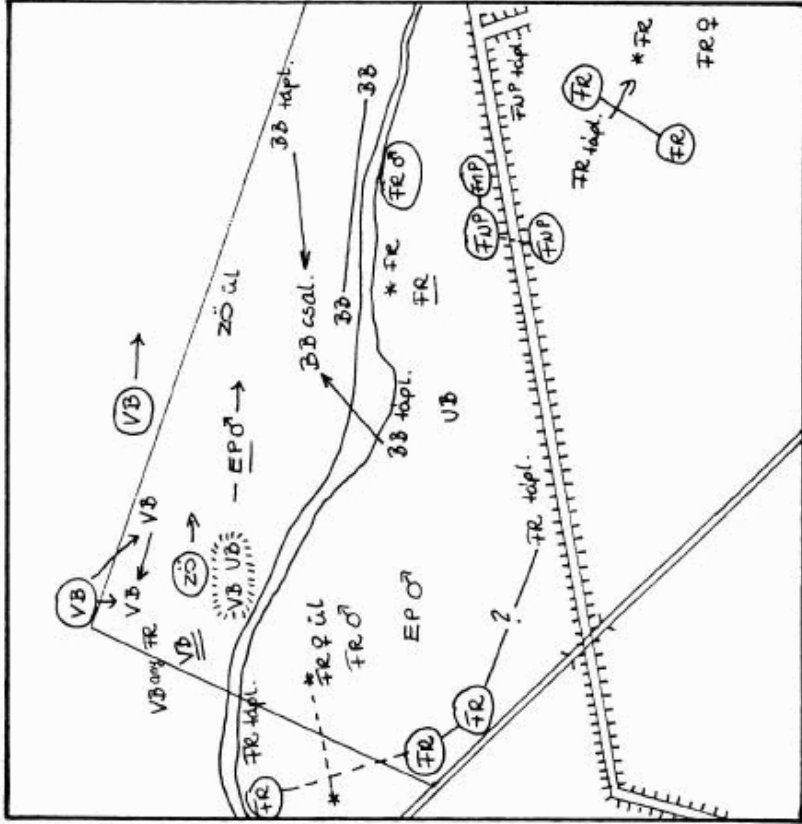
Ö62 → Ö52	Ökörszem két pont között mozog. A folyamatos vonal jelzi, hogy ugyanarról a madárról van szó
(Ö52) ... (Ö52)	Két ökörszem énekel ugyanabban az időben. A szaggatott vonal jelzi, hogy egyidejű megfigyelésekről van szó, amelynek nagy a jelentősége a territóriumok elkülönítésénél.
* - - - - * KE KE	Két egyidejűleg lakott kenderike fészkek, amely így két különböző párhoz tartozik. Egy másik példa a szaggatott vonal jelentőségére. Csak szomszédos fészkeket kell így jelölni.
(FR) — (FR)	A folyamatos vonal jelöli, hogy a megfigyelések ugyanarra a madárra vonatkoznak.
(FR) — ? — (FR)	A kérdőjellel megszakított folyamatos vonal jelöli, hogy a megfigyelés valószínűleg ugyanarra a madárra vonatkozik. Nagyon fontos a territóriumok számának pontos becsléséhez
(FR) FR f. any.	Nincs vonal a két megfigyelés között, jelezve, hogy valószínűleg két különböző madárról van szó, de a többi megfigyelés elhelyezkedésétől függően úgy kezelhető, mintha csak egy madárról lenne szó

BT 4132

1992. 04. 09.

06⁰⁰ - 10⁰⁰

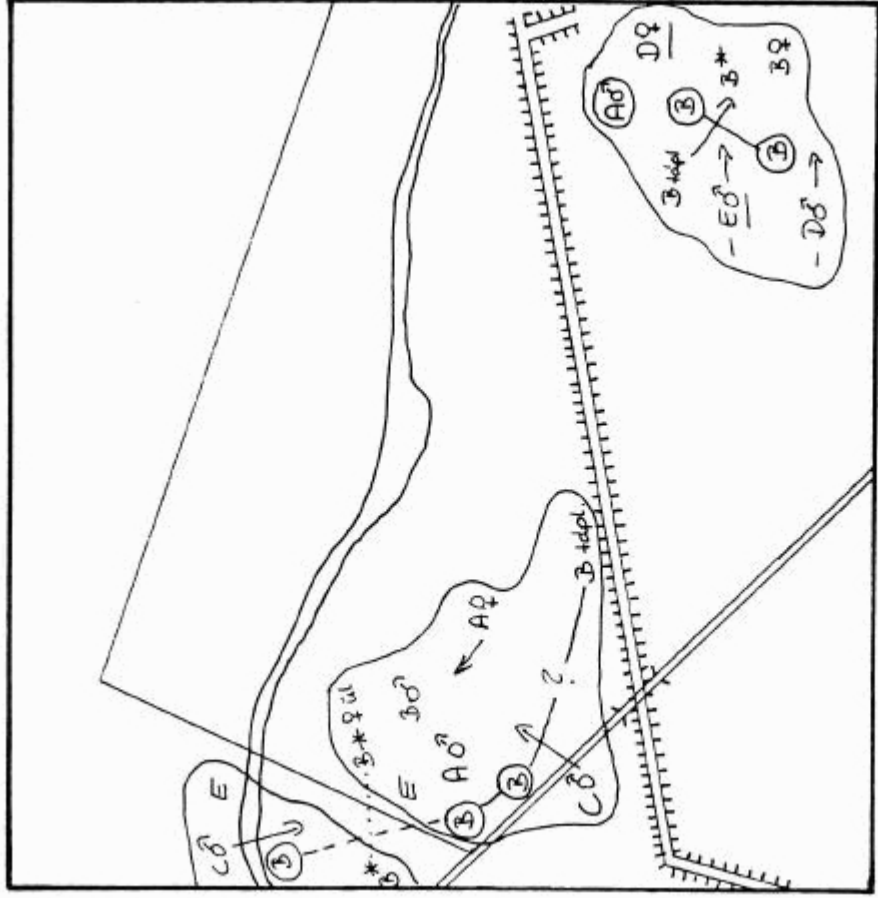
Napos, hűvös idő

Kovács József

Egy megfigyelési napon, a vizsgált négyzetben végzett felmérés adatai a függetlenül megadott kódok alapján, térképen.

BT 4132
Feketerigó territóriumok 1992 - sen

A: 04. 02. B: 04. 09. C: 04. 16.

D: 04. 23. E: 04. 30.

Egy adott évben, egy adott négyzetben, egy fajra (feketerigó) vonatkozó fészkelőterritóriumok azonosítása a megfigyelések (térképek) alapján. A-E betűkkel a megfigyelési napok vannak jelölve. A feltételezett három territórium körülrajzolva.